

Äldrenämnden verksamhetsplan och budget 2026

Beslutad av: Äldrenämnden

Beslutsdatum: 251120

Gäller för: Äldreomsorgsförvaltningen

Diarienummer: ÄN-2025/00001-7

Innehåll

Inledning.....	3
Äldrenämndens grunduppdrag	3
Nämndens vision	5
Nämndens övergripande mål	5
Nämndens strategier	6
En äldreomsorg i omställning.....	7
Insatser och verksamhet	11
Förebygga	15
Civil beredskap	17
Brottsförebyggande arbete	19
Information och kommunikation	20
Digitalisera.....	21
Nära vård i samverkan.....	23
Kvalitet- och patientsäkerhetsarbete.....	24
Äldrenämndens planering för inriktningsmål och tillhörande program	28
Äldrenämndens tilläggsuppdrag	32
Äldrenämndens arbete med personalpolitiska mål	34
Äldrenämndens drift- och investeringsbudget	37
Äldrenämndens styrning och uppföljning av externa utförare.....	40
Äldrenämndens styrkort 2026.....	41

Inledning

Kriser skadar verksamheten. Kriser ger också möjlighet till förbättring och utveckling. Förtroende för den vård - och omsorg som äldre nämndens ansvarar för behöver återupprättas och bilden av äldreomsorgen behöver breddas.

Fokus 2026 är därför på förstärkning av kvalitets- och kompetenshöjande åtgärder, för de äldre och för nämndens personal för att säkra en trygg vård - och omsorg.

Kompetensförsörjningen, det förebyggande arbetet och arbetet med digitalisering fortsätter - en nödvändighet för att verksamheten ska kunna vara livskraftig både nu och framåt med syfte att ge rätt insatser och en trygg vård och omsorg för de äldre i Umeå Kommun.

Äldrenämndens grunduppdrag

Grunduppdraget förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden samt nämndens roll och ansvar. Grunduppdraget är specifikt för en nämnd. Grunduppdraget ska vara långsiktigt och gälla för minst en mandatperiod. Kommunfullmäktige följer årligen upp hur en nämnd uppföljt sitt åtagande utifrån grunduppdraget.

Inom ramen för grunduppdraget fastställer nämnden hur styrning och verksamhetsuppföljning ska utformas.

De insatser som utförs inom nämndens ansvarsområde har i huvudsak sin grund i individuella behovsprövade beslut med stöd av socialtjänstlagen (SoL). Nämnden är också vårdgivare enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för berörda verksamheter.

Grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre.

Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämnden ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsoomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Nämndens planering för grunduppdragets genomförande

Äldrenämndens verksamhetsstyrning utgår från det som kommunfullmäktige anvisat nämnden att ansvara för i grunduppdrag och reglemente. I kommunfullmäktiges planeringsförutsättningar fastställs årligen inriktningsmål, särskilda uppdrag, programområden samt budgettilldelning som styr nämndens arbete. Nämnden fastställer utifrån grunduppdrag, planeringsförutsättningar och ekonomisk tilldelning i verksamhetsplan och budget för kommande år i november månad. Nämnden tillser en god internkontroll utifrån kommunallagen och kommunfullmäktiges riktlinjer för intern styrning och kontroll. Internkontrollplan för kommande år beslutas även den i november

För styrning av det systematiska förbättringsarbetet används nämndens Ledningssystem för ett systematiskt kvalitetsarbete – senast reviderat och beslutat 2024. Det baseras på Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Umeå kommuns pensionärsråd, UPR

Äldrenämnden ansvarar för samordning av Umeå Kommuns pensionärsråd, UPR som är ett organ för samråd och information mellan Umeå Kommun och pensionärsorganisationerna i Umeå. Rådet arbetar för att viktiga frågor för pensionärer uppmärksammas i kommunens nämnder och förvaltningar. Rådet sammanträder 5 ggr/år.

En lagstyrd verksamhet

Äldreomsorgen är i hög utsträckning en lagstyrd verksamhet och föremål för en omfattande styrning från stat och myndigheter i tillämpningen av lagstiftning, genom förordningar, föreskrifter och allmänna råd. Det kommunala handlingsutrymmet inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård är därför begränsat.

Majoriteten av nämndens verksamheter arbetar utifrån individuella beslut som bygger på den enskildes ansökan om insatser. Inför beslut om insatser görs en utredning och bedömning utifrån den enskildes behov.

Äldreomsorgsförvaltningen

Äldreomsorgsförvaltningen under ledning av äldreomsorgsdirektör ger stöd i utförande av nämndens ansvar och beslut. Äldreomsorgsdirektören styr förvaltningen, hur verksamhetens ska bedrivas samt verkställer politiska beslut. Förvaltningens stödjande enheter består av ekonomienhet, HR-enhet samt stab bestående av kansli (gemensamt med stöd - och omsorgsförvaltningen), kommunikation och kvalitetsfunktioner samt digitaliseringsenhet.

Samtliga verksamhetsområden tar fram årliga planer för verkställande av nämndens grunduppdrag, vision och strategier innehållande aktiviteter och målvärden för respektive område.

De av nämnden beslutade strategierna: förebygga, kompetensförsörja och digitalisera har verksamhetsgemensamma processgrupper med utsedda processledare och representanter för olika verksamheter i varje grupp. Äldreomsorgsdirektörens ledningsgrupp är styrgrupp för dessa processgrupper.

Förvaltningens gemensamma målsättning är att arbeta för en hög måluppfyllnad av grunduppdraget tillsammans med nämnden.

Uppföljning av nämndens grunduppdrag

Äldrenämnden säkerställer grunduppdrag, mål och övriga uppdrag genom uppföljning av aktiviteter, resultatmått samt ekonomiskt utfall. Nämndens uppföljning syftar även till att kunna jämföra utveckling över tid samt med andra kommuner.

Nämnden beslutar om ett antal nyckeltal för att följa utvecklingen relaterat till nämndens grunduppdrag, övergripande mål och inriktning. Där det är möjligt görs även nationella jämförelser. Samtliga nyckeltal går att följa över tid. Nämnden följer även resultat av nationella brukarenkäter inom vård – och omsorgsboende samt hemtjänst.

Baserat på nämndens egen uppföljning, verkställighet av beslut, tillsyner, revisioner, internkontroll och officiell statistik gör nämnden bedömning av grunduppdragets genomförande och återskärter bedömningen till kommunfullmäktige enligt anvisning.

Nämndens vision

Syftet med visionen är att den ska vara en samlande kraft som främjar långsiktigt arbete. Nämnden ska med gemensamma krafter skapa en hållbar äldreomsorg - visionen pekar ut riktningen **”Tillsammans för ett bättre liv – livet ut!”**

Nämndens övergripande mål

Äldrenämnden har fastställt två övergripande mål för att nå visionen:

- Självständighet i hemmet
- Trygg och säker vård och omsorg

Nämndens strategier

Utifrån visionen och de övergripande målen har äldrenämnden fastställt fyra strategier. Syftet med strategierna är att de ska vägleda organisationen i arbetet och prioritera fokus för utveckling av verksamheterna såväl som nämndens egna prioriteringar.

Samarbeta

Vi utvecklar framtidens äldreomsorg tillsammans med andra verksamheter och samarbetspartners. All vård och omsorg skapas tillsammans med den enskilde.

Förebygga

Vi förmedlar kunskap som bidrar till att fler kan leva ett självständigt och gott liv. Tidiga och rehabiliterande insatser hjälper den enskilde och anhöriga.

Kompetensförsörja

Vi stärker äldreomsorgens viktigaste resurs - medarbetarna. Med en god arbetsmiljö, kompetensutveckling och nya arbetssätt behåller och attraherar vi fler medarbetare med kompetens och engagemang.

Digitalisera

Vi erbjuder digitala tjänster med den enskildes behov i fokus. Med teknik som en naturlig del i vardagen ökar både självständighet och trygghet.

En äldreomsorg i omställning

Den demografiska utvecklingen och fler äldre

Befolkningsprognosen i Umeå visar en större ökning inom åldersgruppen 80+ år, under kommande år jämfört med tidigare år. Ökningen började år 2023 och från att tidigare år ökat i snitt 3 % från år till år, bedöms åldersgruppen öka med 5–6% mellan 2024–2029. Från år 2030 väntas sedan utvecklingstakten minska för gruppen och dämpas till ca 1,5–2% från år till år fram till 2036. Det är i denna åldersgrupp som behovet av stöd och omsorg troligast är som störst.

År 2026 ska det enligt prognosen bo 7 510 personer över 80 år i Umeå Kommun och 17 137 personer mellan 65–79 år. Totalt sett 24 647 personer över 65 år.

Andelen äldre i såväl särskilt boende som med hemtjänst har sjunkit under de senaste åren. Det tyder på att äldre i större utsträckning bor kvar hemma längre, självständigt med eller utan stöd av andra insatser som till exempel teknikstöd. Äldreomsorgen har sedan flera år haft fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser och information. Andelen äldre med hemtjänst (65+) är högre än i riket - 8,1% jämfört med rikets 6,9 %. Andelen äldre i särskilt boende (65+) är likvärdig rikets - 3,8%.

Det förebyggande arbetet och tidiga insatser tillsammans med en generellt friskare och mer aktiv äldre befolkning fortsätter att påverka behovsbilden. Ett faktum är dock också att fler och mer komplexa insatser ges i hemmet, av hemtjänst och hemsjukvård vilket ställer krav på kompetens och samverkan.

För att klara av omställningen behöver många hjälpas åt. Nämndens verksamheter samarbetar med andra kommunala nämnder och bolag för att nå bästa resultat för

kommuninvånarna. Andra viktiga samverkanspartner är bland annat regionen, civilsamhället, universitet och andra kommuner.

Omvärldsbevakning är en viktig del i underlag för utveckling och förbättringsarbete liksom i de utredningar som förvaltningen gör. Velfärdsutmaningen är gemensam för landets alla kommuner och det vi kan lära av andra ska vi ta till oss.

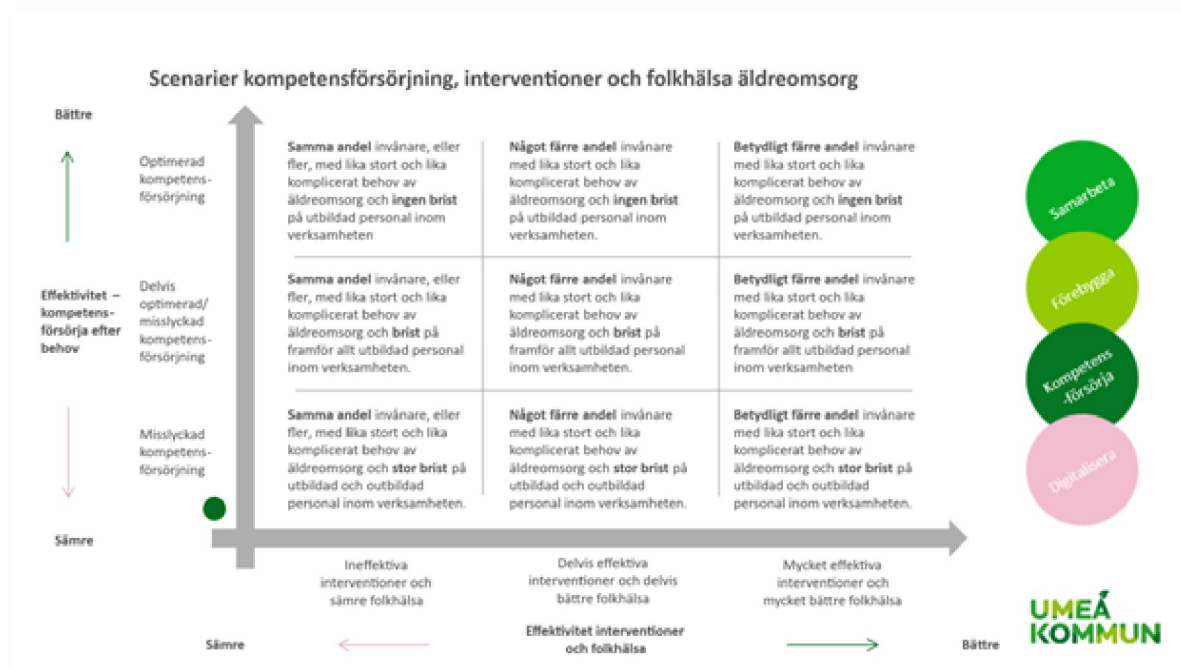
Scenarioarbete

I nämndens arbete med omställning har en visualisering gjorts med hjälp av nio olika scenarion. Modellen visar hur effektivt verksamheten lyckas med sin kompetensförsörjning i relation till hur effektivt förebyggande åtgärder och invånarnas folkhälsa minskar invånarnas behov av äldreomsorg. Syftet med scenarierna är att ge en gemensam bild av var verksamheten befinner sig i dag och vilken riktning den är på väg mot. Den ska också underlätta prioriteringar och fokus i det fortsatta arbetet genom att synliggöra önskade och oönskade utvecklingsvägar.

Analysen visar att äldreomsorgen 2025 har något färre andel invånare med lika stort och lika komplicerat behov av äldreomsorg samt brist på framför allt utbildad personal inom verksamheten. Minskat behov av vård- och omsorg visar på ett gynnsamt förebyggande arbete med tydlig riktning mot mycket effektiva interventioner och mycket bättre folkhälsa.

Den största utmaningen är att nämnden samtidigt också hanterar en omfattande kompetensförsörjning med brist på framför allt utbildad personal och tendenser för brist på såväl utbildad, som outbildad personal. Behålla-perspektivet och intern utbildning är därför extra viktigt i det fortsatta arbetet.

Scenarioarbetet svarar upp mot kommunfullmäktiges uppdrag 2023:1

Omställning till en ny socialtjänstlag

En ny socialtjänstlag trädde i kraft den 1 juli 2025. Inriktningen i omställningen är att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande, vara lätt tillgänglig, främja jämlika och jämställda levnadsvillkor samt baseras på kunskap och beprövad erfarenhet.

Äldrenämnden har sedan flera år haft ett stort fokus på det förebyggande arbetet vilket avspeglas såväl i vision, mål och strategier. Verksamhetsplanen redovisar de prioriterade för året inom ramen för strategiarbetet. Det pågår en rad utvecklingsarbeten där nya arbetssätt kopplat till ej behovsprövade insatser testas, exempelvis Hjärnträffen. Ytterligare insatser tillkommer under året, exempelvis utforskas möjligheten att erbjuda dagverksamhet utan behovsprövning. De nya arbetssätten ska utvärderas under året.

Socialtjänsten ska främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. Möjligheten att få stöd och insatser av äldreomsorgen får inte påverkas av förhållanden som kön, könsidentitet, ålder, sexuell läggning, funktionsnedsättning, nationalitet eller kulturell bakgrund. Det behöver finnas medvetenhet och kunskap om detta i alla verksamheter. Inom ramen för arbetet har en kartläggning av utbildningar inom området jämställdhet genomförts under 2025. Arbetet fortsätter och fördjupas under året. Utredning och prevention har under en längre tid jobbat aktivt med jämställdhetsarbete. Läs mer under Inriktningsmål.

Nämndens verksamhet ska vara av god kvalitet och bedrivas i enighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. En viktig del är att bygga och analysera lokal kunskap. Det gör nämnden genom kontinuerlig uppföljning, bland annat att jobba med förbättringar utifrån de resultat som framkommer av brukarundersökningar och andra kunskapsunderlag. Äldrenämnden samarbetar med universitetet och deltar i flera forskningsprojekt tillsammans med Samhällsmedicin och rehabilitering, bland annat AKTIV65+ som syftar till att skapa samarbeten och initiativ mellan olika aktörer på i samhället som kan överbrygga svårigheter som identifierats för att stödja äldre personer att öka sin fysiska aktivitet och därigenom öka hälsa och livskvalitet. Eller projektet Jämlik hälsa som syftar till att motverka ojämlikheter i hälsa genom att ta fram hälsofrämjande insatser tillsammans med personer som bor i socioekonomiskt utsatta områden. Ett särskilt fokus ligger på sambandet mellan hälsa, platser och socialt deltagande. Projektet bedrivs i två områden i Umeå: Ersboda och Ålidhem.

Fler insatser som görs inom ramen för omställningen är en del av kvalitetsarbetet och sammanfattas i det avsnittet. Förbättrad uppföljning av kvalitet i verksamheterna är ett utvecklingsområde under året.

Andra relevanta lagförändringar inom äldreomsorgen

Under året förväntas också en hel del lagförändringar som påverkar nämndens verksamhetsområden

- **Hälso- och sjukvårdens beredskap (prop. 2024/25:167) – föreslås träda i kraft 1 januari 2026 resp. 1 januari 2027**
Förslag som syftar till att stärka hälso- och sjukvårdens beredskap i händelse av kris och krig. 1 januari 2026 tydliggörs vilka skyldigheter kommuner och regioner har att erbjuda vård och hjälpa varandra under fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd.
Läs om nämndens planering under rubriken Civil beredskap.
- **Nästa steg för en god och nära vård (prop 2025/26:19) – föreslås träda i kraft 1 juli**
Det förtydligas att region och kommun ska samverka med varandra i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården, att primärvården ska tillgodose både fysiska och psykiska vårdbehov, det införs krav på att det ska finnas en medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommunen, det förtydligas att en medicinsk bedömning av läkare och sjuksköterska vid behov ska erbjudas oavsett tid på dygnet i kommunal hälso- och sjukvård
Läs om nämndens planering under Nära vård i samverkan.
- **Ett språkkrav för språkutveckling (SOU 2024:78) – slutbetänkande december 2024, troligt ikraftträdande 1 juli**
Läs om nämndens pågående arbete under personalpolitiska mål
- **Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående – lagrådsremiss oktober 2025, föreslås träda i kraft 1 juli**
Läs om nämndens arbete och förberedelser under rubriken Stärkta insatser för anhöriga.
- **Fast omsorgskontakt på äldreboenden – förväntas träda i kraft 1 juli**
Sedan 2022 har fast omsorgskontakt varit krav inom hemtjänsten. Nu införs det inom särskilt boende. En fast omsorgskontakt kan underlätta samordningen mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst och bidra till en mer individanpassad vård och omsorg
Nämnden kommer följa införandet via delårsrapporter under året och sammanfattande i årsboksut.
- **Utökade registerkontroller vid anställning i kommun- förväntas träda i kraft 1 mars**
Kommuner ska i fler fall än i dag kunna ta del av information från belastningsregistret – och i vissa fall även misstankeregistret – innan de anställer någon. Syftet är att motverka att personer med brottsliga eller skadliga intentioner tar anställning i kommunala verksamheter. Reglerna föreslås gälla för personer som ska arbeta i hemmet åt äldre personer eller vuxna med funktionsnedsättning, arbeta med barn, eller anställas till vissa ledande befattningar inom kommuner. *Inom Umeå Kommun pågår en utredning hur kontroller kan utvecklas innan lagstödet är på plats.*

Vad säger forskningen?

Umeå universitet och Umeå kommun publicerade sommaren 2024 en rapport som presenterar samlad kunskap om vad som behövs för att äldre personer ska kunna bo kvar i sina hem och leva självständigt, tryggt och med högt välbefinnande.

Rapporten sammanställer nationell och internationell forskning om äldre personers boende och behov, och betonar vikten av ett holistiskt och personcentrerat perspektiv. Den lyfter fram proaktiv samhällsplanering, social delaktighet och användning av digital teknik som nyckelfaktorer för att äldre ska kunna bo kvar i sina hem och leva självständigt, tryggt och med högt välbefinnande. Rapporten används bland annat i utvecklingsarbeten inom de prioriterade strategierna och i samverkan med andra. En viktig del är dialogen med seniorerna i Umeå, vad är viktigt nu och framåt?

Relaterade dokument

- Rapport Tillsammans för ett bättre liv – livet ut

Insatser och verksamhet

Äldreomsorgen utför vård- och omsorgsinsatser i personers ordinära boende i form av hemtjänst och hemsjukvård. Inom hemtjänsten finns kommunal och externa utförare.

Utifrån beslut i kommunfullmäktige byter Umeå Kommun under 2026 upphandlingsmodell för hemtjänst - från Lag om valfrihetssystem, LOV till Lag om

offentlig upphandling, LOU. Nämnden kommer under året besluta om de upphandlingsdokument som ska ligga till grund för den nya upphandlingen.

Nämnden har gett förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa ramtid inom hemtjänst och medel finns avsatta i budget för året. Ramtid kan beskrivas som en total tidsram för insatser hos en person utan att ange exakt när och hur insatser ska ges.

Hemsjukvård bedrivs av kommunen på primärvårdsnivå i den enskildes hem för den som inte själv kan ta sig till en av regionens hälsocentraler enligt den s.k. tröskelprincipen.

För att stötta kvarboende i det ordinära boendet ges även stöd och insatser i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga som vårdar en närstående.

Äldreomsorgen bedriver även vård- och omsorgsboende (särskilt boende) för äldre. Särskilt boende innebär heldygnsomsorg inklusive hälso- och sjukvård för de boende. Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå på vård- och omsorgsboenden samt korttidsboenden.

Äldrenämndens hälso- och sjukvårdsinsatser, både i ordinärt och särskilt boende, är organiserade i en gemensam enhet.

Inom vård- och omsorgsboende kommer fokus under året vara på samarbetet med hälso- och sjukvården för att minska risker och öka kvalitet samt fokus på en meningsfull vardag för de äldre. Den nya rollen kvalitetsundersköterska ska implementeras. Även medarbetarnas delaktighet i arbetet ska utvecklas.

Under de senaste åren har beviljande av korttidsvistelse ökat markant såväl i samband med utskrivning från sjukhus som från ordinärt boende. Under perioder har korttidsverksamheten haft överbeläggning, alternativt att utskrivningsklara patienter fått vänta på plats på korttidsvistelse inom slutenvården. I syfte att öka självständigheten för den enskilde inför hemgång, planeras en utveckling av korttidsverksamheten att genomföras under året.

Ändamålsenliga lokaler

För att möta framtidens lokalbehov utifrån befolkningens behov av insatser och med fokus hållbarhet, långsiktighet, boendemiljö och en bra arbetsmiljö för personalen har en utredning och lokalförsörjningsanalys med tillhörande investeringsplan genomförts. Den har utarbetats i samarbete med tekniska nämndens förvaltning. Utredningen tar hänsyn till den tidigare framtagna risk- och sårbarhetsanalysen för lokalförsörjning. Under 2026 planeras fördjupade utredningar av två vård- och omsorgsboenden: Eriksdal och Prästsjögården. Utredningarna genomförs i samverkan med teknik- och fastighetsförvaltningen.

Under året kommer vård- och omsorgsboendet Solgården i Hörnefors att genomgå anpassningar för att förbättra personalutrymmen samt administrativa ytor, med syfte att skapa en mer funktionell och effektiv arbetsmiljö

Stärkta insatser för anhöriga

Anhöriga spelar en avgörande roll i omsorgen om äldre och är en viktig resurs i vår verksamhet. Med utgångspunkt i den nationella anhörigstrategin ska äldreomsorgen under kommande period utveckla och förstärka anhörigperspektivet i verksamheten.

1 juli 2026 förväntas en förändring i socialtjänstlagen som innebär att kommunerna får ett utökat ansvar att stärka stöd till anhöriga. Stödet kan innefatta information, rådgivning och andra former av stödinsatser. Förslaget innebär bland annat en lagstadgad rätt till en anhörigkontakt. För att svara upp mot det nya lagförslaget inom äldreomsorgen ska en anhörigkontakt i form av anhörigkonsulent erbjudas. Konsumenten ska ge anpassad information, vägledning och stöd i planering av åtgärder, utan krav på individuell behovsprövning.

Som en del av stärkt stöd till anhöriga ska en särskild plan tas fram i samverkan mellan stöd- och omsorgsförvaltningen samt äldreförvaltningen. Syftet är att säkerställa ett strukturerat och tillgängligt stöd till anhöriga inom båda verksamhetsområden, i linje med kommande lagstiftning.

Flexibel avlösning på korttidsboende har testats under 2025. Syftet med insatsen är att anhöriga som vårdar närstående med kort varsel kan erbjudas avlösning utifrån ett rambeslut med 42 dygn/år. Nämnden har nu beslutat att denna insats ska erbjudas permanent och ser insatsen som ett viktigt stöd för anhöriga som vårdar närstående.

Dagverksamhet

Dagverksamheten inom äldreomsorgen är riktad till personer med mild till måttlig demenssjukdom eller till personer med kognitiv svikt till följd av annan sjukdom eller funktionsnedsättning. Deltagarna bor kvar i det egna hemmet och är inte yrkesverksamma. Verksamheten fungerar även som ett stöd för anhöriga genom att erbjuda avlösning. Hjärnträffen riktar sig till personer som nyligen fått en demensdiagnos och erbjuder deltagande i mindre grupp utan myndighetsbeslut.

Dagverksamheten utgår från ett personcentrerat och rehabiliterande arbetssätt, där individens resurser och behov står i centrum. Aktiviteterna är inspirerade av FINGER-modellen och syftar till bibehållen eller ökad livskvalitet och självständighet. FINGER-modellen är baserad på de vetenskapliga resultaten av FINGER-studien, som visar att koordinerade livsstilsåtgärder inom fem områden kan förebygga eller fördröja utvecklingen av kognitiv svikt. Dessa områden är: hälsosam kost, fysisk

aktivitet, kognitiv träning, sociala aktiviteter och kontroll av hjärt- och kärlrelaterade riskfaktorer

För att öka möjligheten för personer med demenssjukdom att leva ett gott liv och kunna bo kvar i det egna hemmet så länge som möjligt, kommer verksamheten att arbeta för att fler personer ska få tillgång till Hjärnträffen eller dagverksamhet i ett tidigare skede av sjukdomen.

Det ska ske genom förbättrad samverkan externt och internt, se över möjligheten att erbjuda dagverksamhet som en insats utan behovsprövning samt stärka kommunikationen genom utveckling av kommunikationsvägar och informationsmaterial med målet att nå målgruppen i rätt tid.

Stjärnmärkning

Dagverksamheterna har genomgått ett utvecklingsarbete enligt en av Svenskt Demenscentrum framtagna utbildningsmodell för att öka kunskap om demenssjukdomar och ge ytterligare verktyg för att arbeta personcentrerat. När minst 80% av personalen har genomfört samtliga fyra utbildningssteg och arbetar utifrån modellen tilldelas diplommet Stjärnmärkt. Stjärnmärkningen omprövas sedan varje år. Under 2024 blev dagverksamheterna stjärnmärkta och var då först ut i förvaltningen.

Vård - och omsorgsboende samt Din kommunala hemtjänst har plan för utbildning och implementering utifrån nämndens beslut att samtliga verksamheter ska stjärnmärkas. Under 2025 stjärnmärktes handläggarna inom utredning äldre, anhörigkonsulenter och Eriksdal vård - och omsorgsboende. Näst på tur är av boendeenheterna är Dragonens vård - och omsorgsboende. Nämnden följer resultatet.

Demenssamordnare och demensteam

Äldrenämnden har en särskild demenssamordnare och ett demensteam som med olika kompetenser arbetar med att ge råd, stöd och handledning kring omvårdnad, förhållningssätt och bemötande av personer med demenssjukdom både till anhöriga och till personal – i ordinärt boende och på vård - och omsorgsboende. Demensteamet i Umeå fick 2025 Demensförbundets utmärkelse Årets Demensteam och fonden stipendiet som syftar till att uppmärksamma ett multiprofessionellt demensteam/kognitivt team och bidra till att sprida goda exempel i Sverige

Handlingsplan för Standardiserat insatsförlopp (SIF) vid demenssjukdom tas fram

Standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom (SIF) är en modell som Socialstyrelsen har tagit fram för att stödja ett personcentrerat arbetssätt och

mångprofessionell samverkan kring personer med demenssjukdom.
Implementering av SIF inom äldreomsorgen är sedan tidigare påbörjat.
För att säkerställa införandet upprättas en gemensam plan för äldreomsorgen.
Planen sträcker sig över fem år med årlig översyn och koppling till konkreta
åtgärdslistor som beskriver utvecklingsområden och förbättringsarbeten.
Planen bygger på nationella riktlinjer, strategier och det lokala vårdprogrammet i
Västerbotten.

Förebygga

Äldrenämnden prioriterar förebyggande insatser för att ge förutsättningar för den äldre att leva ett självständigt liv och möjliggöra kvarboende i det egna hemmet. Krav på förebyggande arbete finns numera såväl i hälso- och sjukvårdslagen som i den nya socialtjänstlagen på ett mer tydligt sätt än tidigare, och omställningsarbete kopplade till dessa lagstiftningsförändringar går hand i hand.

I nämndens förebyggande arbete ingår att ge information och vägledning såväl som att inspirera till ett liv som förebygger psykisk och fysisk ohälsa. Äldreomsorgens resurser, både ekonomiskt och i form av personal, behöver räcka till de som bäst behöver. Förvaltningen samlar flera professioner både inom egen förvaltning och berörda andra förvaltningar i ett särskilt processarbete för ett gemensamt prioritera och driva det fortsatta förebyggande arbetet i linje med nämndens strategi och övergripande mål om självständighet i hemmet och en trygg och säker vård -och omsorg.

Exempel på pågående arbeten är att förebygga fall, förebygga ofrivillig ensamhet, upprätthålla sina egna förmågor, främja hälsosamma matvanor och främja munhälsa hos äldre, och att förebygga uppkomst av demens.

Äldreomsorgens mottagningsenhet – för rätt stöd i rätt tid

Äldreomsorgens mottagningsenhet, med målet att förbättra tillgänglighet och stödet för kommuninvånarna öppnade i oktober 2024. Enheten bemannas av handläggare och har öppet veckans alla vardagar.

Enheten är ett resultat av äldres önskemål om enklare kontaktvägar in till Utredning äldre. Här ges information i en mängd frågor som är viktiga för kommunens äldre invånare och personal inom hemtjänst och hemsjukvård kan hjälpa äldre som redan har insatser att snabbt få kontakt vid ex förändrade behov.

Syftet är också att tidigt kunna ge rätt information och hänvisningar för att stötta ett självständigt liv. Det faller också väl in med nya socialtjänstlag - socialtjänstens insatser ska vara lättillgängliga.

Seniortorget – inspiration och kunskap för ett aktivt liv

Seniortorget främjar ett aktivt och självständigt liv för seniorer genom information, inspiration och samverkan. Tillsammans med olika aktörer erbjuds föreläsningar och aktiviteter som bygger på forskning om hälsosamt åldrande. Flera föreläsningar sänds digitalt och kan ses i efterhand, vilket ökar tillgängligheten.

Digitalisering är ett viktigt område där Seniortorget bidrar till ökad kunskap och trygghet. Genom regelbunden IT-hjälp, i samarbete med universitet och civilsamhälle, får seniorer stöd i att använda digitala tjänster. Digitala Seniortorget, en webbaserad plattform som tagits fram tillsammans med seniorer och samverkanspartner gör det enkelt att hitta aktiviteter, mötesplatser och frivilliguppdrag.

Som en del i kommunens arbete för att förebygga fallolyckor har träningsprogrammet Stark och säker utvecklats. Programmet har spridits i både stad och landsbygd genom samverkan med föreningar och fritidsnämnd.

För att stödja kvarboende har Seniortorget bidragit med kunskap om boendalternativ. På umea.se finns samlad information under "Bo bra" om olika boendeformer, hur bostäder söks och tips inför flytt.

Framåt är fokus att nå fler med digitala sändningar, utveckla innehållet och guida seniorer till social gemenskap – både i stadens olika delar och på landsbygden

Länk: [Seniortorget - Umeå kommun](#)

Mötesplatser och aktiviteter

Mötesplatser och aktiviteter särskilt riktade för äldre finns runt om i hela kommunen.

Äldreomsorgen utvecklar denna del av den preventiva verksamheten i nära samarbete med civilsamhället, andra verksamheter och samarbetspartners. Mötesplatser kan till exempel bemannas av volontärer.

Aktiviteter görs tillgängliga via Digitala Seniortorget-appen och nyhetsbrev.

Det viktiga volontärskapet

Utvecklingsarbetet för att minska isolering, minska ofrivillig ensamhet och öka möjligheten till social samvaro mellan Utredning äldre och Frivilligcentralen fortsätter. Handläggaren kan med den äldres tillåtelse förmedla kontakt med Frivilligcentralen för att få kontakt med någon av de volontärer som är aktiva. Frivilligcentralen tar kontakt och arbetar med att matcha personen med lämplig volontär. Handläggaren följer upp med den äldre hur det gått.

Frivilligcentralen är också en viktig samverkanspartner till Seniortorget och i samverkan med pensionärsorganisationerna. Till exempel genomförs s.k. Pratcaféer i olika delar av Umeå för att erbjuda samvaro i det egna bostadsområdet samt Digitaldagar för de som vill bli mer aktiva digitalt. På Frivilligcentralen ges också återkommande digitalt stöd kring ex mobiler och appar i ett samarbete med Umeå Basket samt att det finns volontärer som kan hjälpa till att installera utrustning i hemmet.

Civil beredskap

Äldrenämnden och övriga nämnder har under 2025 i reglementet fått ett tilldelat ansvar för civil beredskap. Vi befinner oss dessutom i ett osäkert omvärldsläge och för att säkerställa en

trygg vård och omsorg utvecklar nämnden arbetet med civil beredskap, ett område som rymmer både krisberedskap och civilt försvar. För att samhällsviktig verksamhet inom nämndens ansvarsområde ska kunna bedrivas även under störda förhållanden arbetar förvaltningen bland annat med kontinuitetshantering och att utveckla krisledningsorganisationen.

Civil beredskap är ett aktuellt område där det ständigt fattas nya beslut, både på statlig och kommunal nivå. Enligt kommunfullmäktiges *Inriktning för förmågehöjning Civil beredskap* ska arbete omgående inledas för att kommunen ska ha en grundläggande förmåga (72 timmar) att bedriva samhällsviktig verksamhet i kris och krig. Senast 2027 ska förmågan ha höjts till att kunna bedriva samhällsviktig verksamhet i 2 veckor.

Den 1 januari 2026 träder enligt förslag en rad bestämmelser i kraft i hälso- och sjukvårdslagen som rör civil beredskap inom hälso- och sjukvård. Bestämmelserna kommer troligen ha en betydande påverkan på nämndens verksamheter och innebär i korthet att kommuner och regioner:

- Får utökade skyldigheter att planera sin vård tillsammans
- Blir skyldiga att lagerhålla sjukvårdsprodukter (träder i kraft 1 januari 2027)
- Kan bli skyldiga att hjälpa varandra vid katastroftillstånd
- Ska ingå i totalförsvarsplaneringen

För att kunna nå de kommungemensamma målen och de nya krav som kommer av lagstiftning behöver arbetet med civil beredskap fortsätta att utvecklas och resurssättas. Äldrenämnden kommer därför att förstärka med en särskilt avsatt tjänst. En nyckel är samverkan med andra nämnder och förvaltningar, inte minst med tekniska nämnden som har fått ett särskilt uppdrag rörande reservkraft, livsmedel, drivmedel och förbrukningsmaterial/reservdelar.

Brottsförebyggande arbete

Nämnden beslutade under 2025 om en extern granskning av hur brott mot äldre hanteras inom nämndens verksamheter med särskilt fokus på polisanmälningar. Granskningen förväntas återrapporteras till nämnden i början av året och ge vägledning kring fortsatt arbete. Nämnden har även gett förvaltningen i uppdrag att polisanmäla misstänkta brott mot äldre och ta fram rutin för detta, att samverka med kommunens säkerhetsenhet, polismyndighet, Centrum mot våld och Kvinno- och tjejjouren i Umeå samt tillse att stöd till brottsoffer ges. Arbetet fortsätter under året.

En lagförändring som kommer påverka och möjliggöra ökat informationsutbyte mellan myndigheter är att en ny sekretessbrytande bestämmelse (prop. 2024/25:180) träder i kraft 1 december 2025. Den möjliggör utbyte av information på begäran och eget initiativ mellan alla myndigheter i syfte att förebygga, motverka, upptäcka och utreda brott, felaktiga utbetalningar, fusk och regelöverträdelser. Socialtjänstsekretessen är inte längre undantagen. Socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att ta fram kunskapshöjande insatser för socialtjänsten utifrån lagförändringen. Kompetensutveckling behövs inom samtliga verksamheter inom äldrenämndens verksamhetsområde.

I Umeå Kommuns brottsförebyggande program ersätter tidigare styrdokument inom området och blir ett paraply för all brottsproblematik är fokus på att minska riskfaktorer och arbeta förebyggande. Alla nämnder ska bedriva ett brottsförebyggande arbete integrerat i sitt grunduppdrag.

Äldrenämnden har bland annat genom Seniortorget återkommande bjudit in polisen för att ge information till de äldre hur de kan skydda sig mot bland annat ID-kapningar och telefonbedrägerier. Brottsförebyggande åtgärder har också stärkt genom tydliga rutiner för upptäckt av våld i nära relation och samarbete med Umeå kvinno- och tjejjour har inletts med hemtjänsten. Arbetet fortsätter under året, med kompetensutveckling och med fortsatt samarbete med andra.

Äldrenämnden har också betonat att Umeå Kommuns brottsförebyggande råd, UmeBrå, särskilt behöver uppmärksamma våld mot äldre.

Relaterade styrdokument

- Umeå Kommun brottsförebyggande program (beslutas i kommunfullmäktige i december 2025)

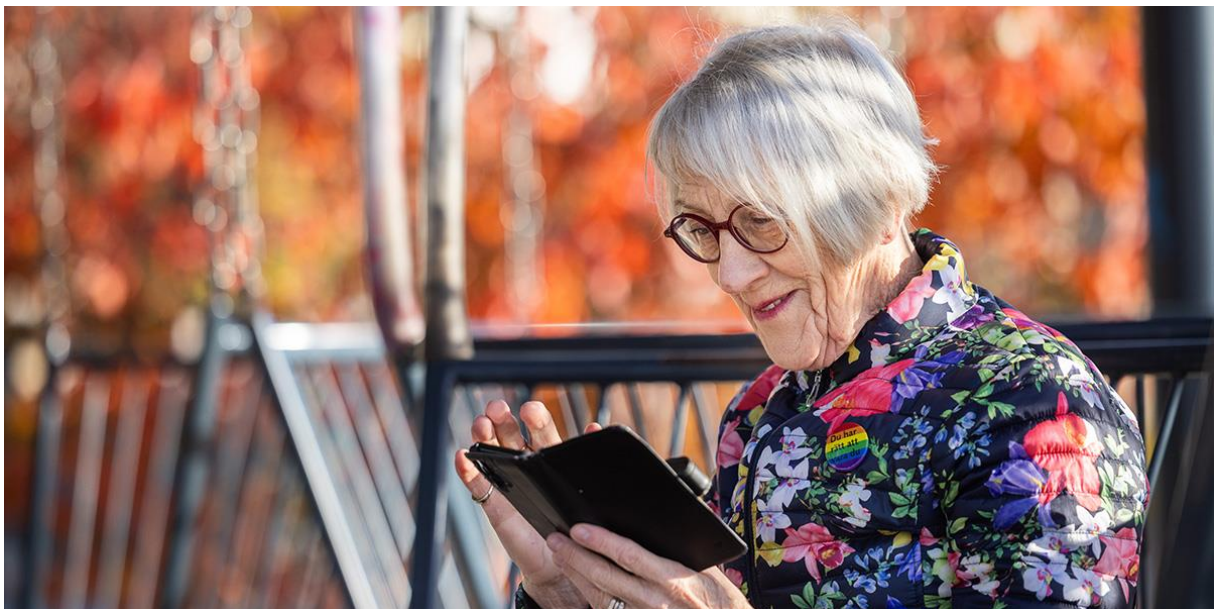

Information och kommunikation

Äldreomsorgen är en offentlig verksamhet som finns till för äldre invånare med behov av stöd för att klara sin vardag. Äldreomsorgen vill också inspirera till ett självständigt och bra seniorliv. Det innebär att vi har ett viktigt informationsansvar. För att nå fram på bästa sätt behöver vi utgå från målgruppens behov och förutsättningar. Det är också viktigt att möta upp artiklar, insändare och frågor i media.

Verksamheterna arbetar utifrån årlig framtagna kommunikationsstrategi och har stöd av förvaltningens kommunikatörer. Intern kommunikation behöver vara uppdaterad så att alla i organisationen har den information de behöver för att kunna utföra sitt uppdrag och för att känna delaktighet i nämndens hela grunduppdrag.

För att lyfta fram goda exempel i verksamheterna utses månatligen Månadens goda exempel och presenteras i äldrenämnden. Dessa utses i samverkan med fackliga samverkanspartners och bygger på nomineringar som skickats in. Två gånger/år lyfter äldrenämnden själv fram goda exempel som uppmärksammas vid ex besök i verksamheterna. Det är äldrenämndens presidium som utser dessa. Det är också en del av att vara en lärande organisation, det som fungerar väl i en verksamhet kan inspirera andra.

Digitalisera

Den digitala omställningen i verksamheterna behöver öka i snabb takt. Det är en nödvändighet både för att nå målet om ökad självständighet och kvarboende i det egna hemmet samt för att vård - och omsorgspersonal ska räcka till insatser där de verkligen behövs. För att skapa bättre förutsättningar för den digitala omställningen etablerar äldrenämnden under 2026 en utförarenhet för digitala insatser, benämnd Digital vård och omsorg. Målbilden är en tvärprofessionell enhet vars uppdrag är att utföra digitala insatser och åtgärder till den äldre, samt att bistå verksamheternas personal med rådgivning, stöd och via digitala kanaler.

Införandet av trygghetsskapande teknik inom vård- och omsorgsboenden slutfördes under 2025 vilket medför att samtliga boenden har ny basteknik, exempelvis i form

av trygghetslarm med tillbehör, samt att ca 650 platser har utrustats vårdssensorn Room-mate. Användningen av vårdssensorer medför att riskfyllda situationer kan upptäckas och risk för exempelvis fall kan minskas samtidigt som personalen får ett mer anpassat stöd i det dagliga arbetet genom underlättad planering och prioritering av insatser.

Under 2026 ligger fokus på hur data och information som produceras kan användas på bästa sätt i den pågående omställningen för att säkerställa att förväntade nyttor realiseras.

Hos personer som bor kvar i ordinärt boende finns sedan tidigare dessa vårdssensorer installerade men användningen har hittills varit begränsad till att endast omfatta tillsyn nattetid. Under hösten 2025 påbörjades ett pilotprojekt för att utvärdera hur larmfunktionerna fungerar i ordinärt boende. Syftet är att ytterligare höja säkerheten och tryggheten för den enskilde samt att värna om den enskildes integritet genom att minimera antalet planerade digitala tillsyner. Beroende på resultat av piloten sker ett eventuellt ett breddinförande preliminärt under 2026.

Utifrån att införandet av ett nytt processtöd avbröts och avtalet med leverantören ömsesidigt avslutades har ett nytt upphandlingsprojekt påbörjats som fortlöper under 2026. Målbilden är att upphandlingen ska vara klar till januari 2027 och att äldre nämnden därefter planerar för ett kommande införandeprojekt.

Upphandlingen vilar på deltagandet i SKRs initiativ Handslaget vilket innebär att det förfrågningsunderlag som Handslaget tagit fram kommer att användas i den kommande upphandlingen. Under den pågående upphandlingen fortsätter verksamheterna att använda det befintliga verksamhetssystemet där flera uppdateringar sker för att upprätthålla god funktionalitet. Detta inkluderar exempelvis införandet av en ny modul för hälso- och sjukvårdsprocessen som benämns Hälsoärende.

Införandet av planeringsverktyg har genomförts inom den kommunala hemtjänsten med gott resultat och under 2026 planeras för fortsatt införande i fler verksamheter. Vård- och omsorgsboende genomför en pilot som ligger till grund för beslut gällande ett eventuellt breddinförande. Även inom Hälso- och sjukvård i hemmet pågår förberedande dialoger inför ett preliminärt införande.

Planeringsverktyget underlättar både planering av insatser och logistik samt uppföljning och finns tillgängligt i personalens arbetsmobiler.

Under 2025 påbörjades även införandet av ett nytt hjälpmedelssystem med syfte att leva upp till lagstadgad skyldighet gällande spårbarhet av hjälpmedel samt ökad

effektivitet i hjälpmedelsprocessen. Under 2026 ger detta goda förutsättningar för att följa upp och identifiera förbättringsområden kopplat till hjälpmedelsprocessen.

Under det gångna året har flera initiativ gällande datadriven verksamhet samt användning av AI initierats. Dessa initiativ fortlöper under 2026 med fokus på att effektivisera och kvalitetssäkra såväl administrativa processer som mer vård- och omsorgsnära aktiviteter.

Digitalisering är inte bara en nödvändighet inom äldreomsorgen. Den kommungemensamma planen för digital omställning slår fast att alla nämnder och kommunala bolag ska arbeta för att skapa nytta för kommuninvånarna och bidra till en bättre användning av kommunens resurser.

Relaterade styrdokument

- Kommungemensam Plan för digital omställning 2025–2028

Nära vård i samverkan

Omställningen till nära vård handlar om att skapa en vård och omsorg som utgår från invånarnas behov, inte utifrån organisatoriska gränser.

För att möta invånarnas behov krävs ett helhetsperspektiv. Det innebär att hälso- och sjukvård, socialtjänst, skola, elevhälsa och andra samhällsaktörer behöver arbeta tillsammans, inte var för sig.

I Västerbotten tas nu ytterligare ett kliv framåt genom att ta fram en gemensam plan för primärvården. Primärvården är en gemensam vårdnivå och ett gemensamt åtagande mellan

kommuner och region. Primärvården har en nyckelroll och är ofta den första kontakten invånaren har med vården. Här finns möjligheten att fånga upp behov tidigt, samordna insatser och bygga långsiktiga relationer. En stark primärvård är avgörande för att nå målet om god och jämlik hälsa för alla. Den gemensamma planen för primärvård bygger på den gemensamt framtagna framtidsbilden och Färdplan Nära vård 2030. Den utgår från vägledande principer för samverkan och syftar till att skapa förutsättningar för en sammanhållen vård och omsorg utifrån invånarens perspektiv.

Den gemensamma planen för primärvård innehåller aktiviteter som behöver prioriteras under 2026.

I Umeå finns konkreta exempel på hur omställningen tar form. Här utvecklas hemsjukvårdsteam där läkare och kommunens sjuksköterskor arbetar tillsammans. Målet är att skapa trygghet, kontinuitet och en mer personcentrerad vård.

Nya arbetssätt växer fram med förbättrade kontaktvägar, strukturerade ronder och gemensamma hembesök. Det är ett tydligt exempel på hur vi kan skapa en mer sammanhållen och effektiv vård för dem som behöver det mest.

Omställningen till nära vård är ett långsiktigt arbete. Det kräver både uthållighet och samarbete över tid

Relaterade styrdokument för Nära vård

- Färdplan Nära Vård 2030 i Västerbotten (KF 2023)

Kvalitet- och patientsäkerhetsarbete

Den lagstiftning som äldreövervakningsmyndigheten förhåller sig till innehåller krav på god kvalitet och god och säker vård, som systematiskt ska följas upp, utvecklas och säkras.

Med god kvalitet menas att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten. Aktuella krav och mål finns i lagar, föreskrifter och bestämmelser om hälso- och sjukvård och socialtjänst, samt de mål och strategier som nämnden fastställt.

Som stöd och styrning för kvalitetsarbetet används nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete som följer Socialstyrelsen föreskrifter. Ledningssystemet reviderades senast 2024. Verksamhetschefer ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet på verksamhetsnivå medan det övergripande arbetet sker genom stöd och struktur i de olika delarna.

Systematiska uppföljningar över tid, analyser, och jämförelser med andra verksamheter och jämförbara kommuner är ett sätt för att kunna bedöma och identifiera förbättringar för kvalitet. Kvalitetsregister finns också som stöd. De kvalitetsregister som äldreomsorgen använder sig av är Senior alert, Palliativa registret samt Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symptom vid demens (BPSD). Arbetet med att använda underlag från kvalitetsregister som en del i förbättrings- och utvecklingsarbete behöver stärkas under året.

Verksamheterna ska rapportera avvikelser, som analyseras och åtgärdas för att minimera risken att negativa händelser inträffar igen. Allvarliga vårdskador utreds och anmäls till Inspektionen för vård – och omsorg enligt Lex Maria. Allvarliga missförhållanden utifrån socialtjänstlagen anmäls enligt Lex Sarah.

En samlad bild över det kvalitets- och patientsäkerhetsarbete som utförts under året redovisas i nämndens kvalitetsberättelse, patientsäkerhetsberättelse och dataskyddsberättelse. Berättelserna innehåller resultat från uppföljningar och egenkontroller som lägger grunden för kommande års prioriteringar inom kvalitet och patientsäkerhet.

I internkontrollplanen för året har nämnden identifierat att fortsatt fokus och utveckling av samverkan mellan omvårdspersonal och legitimerad personal och tillhörande ledning behövs för att öka kvaliteten för vård- och omsorgstagare. Väntetider till arbetsterapeut och fysioterapeut i hemsjukvården har minskat men är fortfarande långa vilket kan innebära uteblivna/fördröjda rehabiliteringsinsatser.

Utifrån inträffade händelser är risken att risker och brister inte upptäcks i tid ett tillägg i internkontrollplanen för året. En genomlysning genomförs av nämndens avvikelseprocess, som kan ses som en aktivitet för att reducera risken.

Genomlysningen kommer att generera ytterligare åtgärder under året. Nämnden får en månatlig rapport av antalet inkomna lex Sarah-rapporter samt samtliga anmälda lex Sarah och Lex Maria. Antalet anmälningar rapporteras också enligt nämndens styrkort.

Utifrån resultat av externa granskningar av nämndens systematiska kvalitetsarbete samt Dragonens vård - och omsorgsboende kommer ytterligare aktiviteter prioriteras.

Arbete med kvalitetsindikatorer på såväl verksamhets- som nämndsnivå startade 2025 och har genererat några nya nyckeltal för kvalitetsområdet, se styrkort. Arbetet kommer att fördjupas under 2026.

De kvalitetsdeklarationer, innehållande lokala värdighetsgarantier, som socialnämnden beslutade om 2014 ska revideras under året.

Dialog kring verksamhetens kvalitet, vad som fungerar och vad som behöver förbättras behöver vara ständigt pågående på alla nivåer. I det ingår också att föra dialog med pensionärsorganisationerna via UPR.

Nämndens relaterade dokument inom kvalitetsperspektivet

- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ÄN 2024
- Kvalitetsberättelse ÄN 2025
- Patientsäkerhetsberättelse ÄN 2025
- Dataskyddsberättelse ÄN 2025
- Internkontrollplan ÄN 2026

Minoritetsarbete

Umeå kommun ingår i förvaltningsområdet för finska, meänkieli och samiska, vilket innebär att språken och den tillhörande kulturen har ett förstärkt skydd enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det innebär bland annat att kommunen vid efterfrågan från den enskilde ska erbjuda äldreomsorg helt eller till väsentlig del på finska, meänkieli respektive samiska.

Hemtjänst finns att få på finska hos den kommunala utföraren och flertalet av de externa utförarna erbjuder stöd på minoritetsspråken. En enhet med finsk profil finns på Ersboda vård- och omsorgsboende och en enhet med samisk profil på Tegnäs vård- och omsorgsboende. Det finns finskspråkig personal inom äldreomsorgens mottagningsenhet.

Äldreomsorgen samordnar samråd, konsultationer, aktiviteter och mötesplatser i syfte att främja språk och kultur hos minoritetsgrupper och urfolket samerna. Under året kommer nya initiativ att testas och implementeras, bland annat hembesök på meänkieli, i samarbete med frivilliga.

Vad tycker de äldre?

Nämnden följer via den nationella brukarenkäten "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen" de äldres bedömning av upplevd kvalitet i verksamheten. Från och med i år kommer enkäten endast att skickas ut vartannat år utifrån Socialstyrelsens bedömning att kommunerna behöver tid att implementera nya arbetssätt och möjlighet att hinna se effekt av åtgärder.

Frågorna i enkäten handlar om sociala aktiviteter, trygghet, förtroende för personal, bemötande och samarbete med anhöriga. Målet är att öka brukarnöjdheten. Över tid ses svarsfrekvensen sjunka i brukarundersökningen inom såväl hemtjänst som vård och omsorgsboende. 2025 ökade dock svarsfrekvensen marginellt jämfört med föregående år.

Verksamheterna prioriterar förbättringsåtgärder för nästkommande år. Inom hemtjänsten fortsatt fokus på fast omsorgskontakt. Vård och omsorgsboende fortsätter arbetet med att återkoppla och föra dialog om resultatet vid den individuella uppföljningen av genomförandeplanen. Fokus är också fortsatt på att skapa meningsfulla och personcentrerade aktiviteter.

Förra året tillkom ett nytt nyckeltal om kommunikation mellan svarande och personal kopplat till det svenska språket. Satsningar görs på språkhöjande insatser i verksamheterna även under nästa år. Inom vård och omsorgsboende var det större andel som svarade att personalen pratar och förstår svenska tillräckligt bra, jämfört med förra året.

Länk: [Öppna jämförelser – Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? - Socialstyrelsen](#)

Hemtjänstindex

Hemtjänstindex är en samling data som på olika sätt indikerar kvalitet inom hemtjänsten. Här ingår t ex resultat av brukarenkäter, information på kommunernas hemsidor, handläggning och utveckling. Hemtjänstindex startade på initiativ av SPF seniorerna och har utvecklats med stöd av Allmänna arvsfonden och publicerades första gången 2022. Rapporter sammanställs till kommunerna både på övergripande hemtjänstnivå och på utförarnivå där det är möjligt. Resultat sammanställs i äldrenämndens kvalitetsberättelse.

Utifrån resultat 2025, som publiceras i december, kommer nya aktiviteter tas fram i berörda verksamheter.

Länk: [Hem - Hemtjänstindex](#)

Äldrenämndens planering för inriktningsmål och tillhörande program

Inriktningsmål

Inriktningsmålen syftar till att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer.

Samtliga nämnder förväntas verka för att inriktningsmål kan uppfyllas och att program med fokusområden och åtgärder kan verkställas.

Äldrenämnden har ett särskilt inriktningsmål destinerat:

- Mål 3 - Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att utforma samhället såväl som sina egna liv.

Äldrenämndens planerade aktiviteter utifrån inriktningsmålet under 2026

I nya socialtjänstlagen utökas portalparagrafen om jämställdhet. Socialtjänsten ska, utöver att främja jämlika levnadsvillkor, även främja jämställda levnadsvillkor. En majoritet av landets kommuner uppger att de i dagsläget har utmaningar med att uppnå målen kopplade till jämställdhet i den nya socialtjänstlagen. Inom äldreomsorgen har det under 2025 genomförts en kartläggning av vilka utbildningar som idag erbjuds och är tillgängliga för medarbetare samt om det finns en systematisk uppföljning av effekter av utbildningar samt vilka luckor och utvecklingsbehov som kunnat identifieras. Kartläggningen tog avstamp i forskning och utveckling av jämställdhet och jämlikhet och landade i att dessa perspektiv hänger tätt samman med värdegrundsarbete.

Under 2026 kommer arbetet fortsätta med att jobba in och vid behov utveckla och implementera chefsstöd och utbildningsmoment till verksamheter avseende värdegrund, jämlikhet och jämställdhet.

Inom utredning äldre, som under flera år arbetat med jämställdhetsperspektiv i handläggning och beslut, har under 2025 en analys genomförts av väntetider till särskilt boende som visar att kvinnor har längre väntetid i snitt än män. Även dagverksamhet och avlösning har setts över. En åtgärdsplan tas fram för fortsatt arbete.

Program för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämlikt och jämställt som möjligt och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla.

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål två och tre:

Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden, samt Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Programmet omfattar ett antal fokusområden.

Äldrenämnden har för perioden **två** särskilt utpekade fokusområden inom detta program:

Fokusområde 4 - Boende och bebyggelsemiljö

Detta fokusområde handlar om att i takt med fortsatt tillväxt utveckla boendemiljöer som är trygga, tillgängliga och som främjar delaktighet samt möten mellan människor.

Särskilt åtagande

4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer. Arbetet utgår ifrån rekommendationerna i rapporten "Umeås stadsdelar – så står det till", samt "Program för hållbar landsbygdsutveckling" i Umeå kommun, som understryker vikten av att stärka mötesplatser, skapa förutsättningar för socialt sammanhållna stadsdelar och tätorter, samt platser och motverka såväl fysiska som sociala barriärer i det offentliga rummet.

Huvudansvar: KS, BN, FN, KN, TN, ÄN UKF genom Bostaden och Ultra

Fokusområde 5 - Arbete och försörjning

Arbete och sysselsättning har betydelse för människors livskvalitet och delaktighet och inflytande i samhällslivet. Att kunna försörja sig är en grundläggande förutsättning för goda livsvillkor och för att minska socioekonomiska skillnader. Även sambandet mellan arbete eller sysselsättning och god hälsa är väl belagt i forskningen. Lika viktigt som sysselsättningen

i sig är rätten till yrken utefter ens kompetens. En jämlik arbetsmarknad är vad som på allvar skapar förutsättningar för ett jämlikt och socialt hållbart samhälle

Särskilt åtagande

5.1 Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden.

Utbildning är en nyckel till försörjning, inte minst för personer i olika typer av utsatthet, och en grundläggande faktor för att kunna stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Kort eller ingen utbildning innebär markant högre risk för arbetslöshet, lägre lön och i förlängningen ohälsa. De data som kommunen har kring livsvillkor, ekonomi och hälsa utgör beslutsunderlag för att prioritera och följa upp kommunens arbete med jämlikhet och folkhälsa. Huvudansvar: FGN, GVN, KS, IFN, **ÄN**, UKF genom Bostaden

Nämndens arbete för att uppfylla programåtaganden i Program för social hållbarhet

4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer

Äldrenämnden arbetar tillsammans med civilsamhället för att främja olika mötesplatser och aktiviteter för äldre tillsammans med andra. En översyn har genomförts för att ta ut riktningen framåt. Mötesplatserna ska främja social gemenskap och vara ett led i det förebyggande och preventiva arbetet.

Utöver detta sker samarbete kring aktiviteter och inspiration till ett aktivt seniorliv via Seniorsorgets verksamhet. De digitala sändningarna är ett sätt att främja social gemenskap genom visningar på till exempel bygdegårdar där flera personer kan ta del av information och inspiration tillsammans.

5.1 Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden

Äldrenämnden arbetar på flera sätt för en bättre folkhälsa - främst genom förebyggande insatser, tidiga insatser vid demenssjukdom och med fokus på psykisk hälsa. Ofrivillig ensamhet är ett betydande folkhälsoproblem och arbete för att tydligare uppmärksamma detta genomförs bland annat genom att utveckla bättre stödjande checklistor till handläggarna inom myndighetsutövningen att använda i samband med utredning och uppföljning. Forskning visar att psykisk ohälsa drabbar minoritetsgrupper i större omfattning. Läs mer om nämndens minoritetsarbete under avsnittet Kvalitet och patientsäkerhetsarbete.

Äldreomsorgen ledde arbetet med att genomföra en kartläggning av folkhälsoarbetet under 2025. Kartläggningen överlämnades till kommunstyrelsens förvaltning för eventuella beslut i kommunstyrelsen.

Kompetensutveckling ska kontinuerligt erbjudas berörd personal. Äldreomsorgen samverkar både internt och externt kopplat till folkhälsoarbete på olika nivåer och har bidragit till att kartlägga samverkan i folkhälsofrågor internt med syfte att nå framdrift. Utifrån kommungemensam *Handlingsplan för suicidprevention* arbetar äldreomsorgen med olika insatser för att öka kunskap och förebygga suicid. Arbetet samordnas i den suicidpreventiva samverkansgruppen för Umeå Kommun och förvaltningarna ansvarar för olika aktiviteter som årligen följs upp och sammanställs. Det övergripande målet är att minska antalet suicid i Umeå kommun. En digital- samt fysisk internproducerad kurs Viktiga samtal om kunskap, verksamhetsstöd och bemötande av psykisk ohälsa, våldsutsatthet och skadligt bruk och beroende pågår som pilot inom kommunal hemtjänst och vård och omsorgsboende. En kommande utvärdering utgör beslutsunderlag inför eventuellt breddinförande, samt pilot för HSL personal. Genom arbetet med digital vård - och omsorg utvecklas hälsodata - vilka parametrar som skulle kunna följas för att tidigare uppmärksamma ohälsa.

Uppföljning

Samhällsbyggnadsförvaltningen är programansvarig och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Nämnderna följer upp sina aktiviteter i rapport till Kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplaner i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Äldrenämnden följer upp sina särskilda åtaganden i årsbokslutet.

Kommunövergripande relaterade dokument

- Program för social hållbarhet 2025
- Handlingsplan suicidprevention KS 2022

Äldrenämndens tilläggsuppdrag

Kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag till äldrenämnden

Tilläggsuppdrag: 2023:1

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.

Tilläggsuppdrag: 2023:2

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Tilläggsuppdrag 2021:8

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottlighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta

Tilläggsuppdrag 2025:1

Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt

ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige

Tilläggsuppdrag 2025:9

Kommunfullmäktige ger personalnämnden tillsammans med för- och grundskolenämnden, individ- och familjenämnden och **äldrenämnden** i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett införande av arbetsskor inom för- och grundskolenämndens, individ- och familjenämndens samt **äldrenämndens** verksamheter

Nämndens verkställande av kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag: 2023:1

Äldrenämnden bedriver sedan flera år ett omställningsarbete för att möta nuvarande och framtida utmaningar. Utifrån framtiden vision, övergripande mål och strategier tas riktningen ut och ett flertal beslut har fattats för att stödja kvarboende, öka det förebyggande arbetet, nyttja digitaliseringens möjlighet och förändra lokalförsörjningsinriktningen utifrån faktiska behov.

Ett omfattande scenarioarbete har genomförts och kommer ligga till grund för prioriteringar.

Umeå kommun satsar på att bli en datadriven kommun och har etablerat en tvärfunktionell styr- och samverkansgrupp som arbetar aktivt med insamling, hantering och analys av data för att förbättra sina processer och tjänster. Syftet är att använda data som en strategisk resurs för att förbättra beslutsfattande, utveckling och kunna ge effektiva tjänster för invånarna i samverkan mellan förvaltningarna. Genom att visualisera och tillgängliggöra data via digitala plattformar kan vi upptäcka samband, mönster och komplexa beroenden - en nödvändig pusselbit i omställningen. Arbetet fortsätter under året.

Tilläggsuppdrag: 2023:2

I ovan nämnda strukturella utvecklingsarbete samarbetar nämnden med övriga relevanta nämnder och på tjänstepersonsnivå förvaltningsgemensamt i alla de delar det är nödvändigt. Digitalisering och lokalförsörjning inom äldreomsorgen är i hög grad beroende av gemensamma utvecklingsinsatser och prioriteringar tillsammans med andra förvaltningar och nämnder. Tillsammans med flera förvaltningar och civilsamhället bedrivs ett arbete kring planering av ombyggnationen av Ålidhem.

Även arbetet med ny socialtjänstlag bedrivs kommunövergripande.

Nämnden ser också regionen, universitetet och civilsamhället som viktiga samarbetspartners, både för utveckling av verksamheten, för att underlätta kompetensförsörjningen och för gemensamt ansvarstagande.

Tilläggsuppdrag 2021:8

Äldrenämnden har fokuserat på förstärkt uppföljning av myndighetsbeslut under 2024 och 2025. Särskilda resurser har prioriterats för arbetet. Äldrenämnden deltar också i det nationella arbetet CURA som bland annat resulterat i checklistor som ska underlätta att upptäcka eventuella oegentligheter. Arbetet fortsätter under 2026. I kommande upphandlingsdokument för upphandling av hemtjänst kommer krav, uppföljning och kontroll utvecklas, inte minst för att förebygga risken för att oseriösa aktörer etablerar sig i Umeå.

Samarbete sker också med kommunens säkerhetsenhet både i specifika ärenden och för generell kompetensökning. Arbetet fortsätter under året.

Tilläggsuppdrag 2025:1

Uppdraget kommer att hanteras kommungemensamt med andra förvaltningar för att analysen ska bli likvärdigt utförd över nämnderna.

Äldrenämndens scenarioarbete kommer kunna vara en del av underlaget för en sådan analys.

Tilläggsuppdrag 2025:9

Nämnden har sedan tidigare använt ett överskott för att finansiera arbetsskor inom hemtjänst och hemsjukvård utifrån genomförd utredning. Fortsatt utredning ser över ytterligare behov och förutsättningar utifrån avsatta medel.

Äldrenämndens arbete med personalpolitiska mål

Ur Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2026:

“Välfärden står inför stora utmaningar gällande finansiering och personalbrist. Vi behöver därför förnya våra arbetssätt och här ger digitaliseringen avgörande möjligheter. Vi behöver också förbättra vår samverkan över förvaltningsgränserna och med andra organisationer”

Personalpolitiska mål

- **Mål 5** - Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället. Samordningsansvar: personalnämnden
- **Mål 6** - Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30. Samordningsansvar: personalnämnden
- **Mål 7** - Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden. Samordningsansvar: personalnämnden

Nämndens verkställande av de personalpolitiska målen

Kompetensförsörjning är den absolut största utmaningen som äldreomsorgens verksamheter står inför. För att möta utmaningen behöver arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare med långsiktigt hållbar arbetsmiljö, närvarande ledarskap och bra arbetsvillkor fortsätta men också intensifieras. Genom att använda kompetens rätt, prioritera arbetsmiljöarbetet, stärka ledarskapet och utveckla medarbetarskapet samt utnyttja tekniken smart, ökar äldreomsorgens attraktivitet.

Bristen på utbildade sjuksköterskor samt vård- och omsorgsutbildad personal kommer att öka fram till 2035. Det är och kommer att vara svårt att kunna rekrytera personal med rätt kompetens inom flera av förvaltningens yrkesområden.

Mål 5 - Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället

Utvecklingen av nya lösningar och arbetssätt behöver intensifieras och att arbeta för en ökad digitalisering och automatisering av delar i verksamheten är angeläget.

För att kunna rekrytera bredare ses roller över och arbetssätt förändras samt att arbetsuppgifter fördelas på ett annat sätt. Arbetet som påbörjats behöver fortsätta för att uppnå en märkbar och bestående förändring. Möjligheterna att kunna tillhandahålla utbildning för såväl yrkesrelaterade arbetsuppgifter som för språk och digitala kunskaper behöver säkerställas och utvecklas genom tydliga rutiner för urval och uppföljning.

Utifrån äldreomsorgens strategi, Kompetensförsörja, pågår ett processarbete där målet är att öka andelen undersköterskor inom nämnden verksamheter, ett arbete som fortsätter med framtagande av aktiviteter och genomförande. Utbildade

undersköterskor ska i huvudsak utföra de arbetsuppgifter som ingår i deras kompetens.

Tidigare planerade aktiviteter och åtgärder för att klara kompetensförsörjningen fortsätter. Studerande som gör praktik i verksamheterna är en stor framtida rekryteringsbas och alla verksamheter arbetar för att skapa förutsättningar för att ta emot studenter och praktikanter, såväl som feriearbetande ungdomar. Uppföljning och analys ska göras för att se hur många som väljer att vara kvar inom nämndens verksamheter efter genomförd praktik. Ambassadorsverksamheten, där egna medarbetare lyfts fram som goda förebilder för sina yrken fortgår då det bland annat är av betydelsen för att attrahera ungdomar att söka sig till vård- och omsorgsyrken.

Under året kommer ett samarbete enligt konceptet Ung Omsorg att genomföras inom vård – och omsorgsboende. Ung Omsorgs verksamhetside' handlar om att skapa meningsfulla möten mellan generationer, ge guldkant i tillvaron för de äldre och inspirera fler unga att välja att satsa på arbete inom äldreomsorgen

Ytterligare en del i att klara de ökade kompetensförsörjningsbehoven är vikten av ett aktivt arbete med både lång- och kortsiktig bemanningsplanering samt bemanningsekonomi. Utbildning för chefer i bemanningsplanering utgör en bas i det arbetet.

Kompetensen hos chefer och medarbetare när det gäller våld i nära relationer, hedersproblematik samt kunskapen kring äldre och psykisk hälsa ska öka. Detta för att rustas bättre inför komplexiteten i uppdraget.

För att klara kompetensförsörjningen behöver antalet avgångar på egen begäran minska. Att behålla arbetskraft är en av grundbultarna för att klara av den demografiska förändringen. Ett sätt att lyckas med detta är att arbeta aktivt med Sunt arbetslivs friskfaktorer.

Under året kommer arbetet med att samordna och strukturera upp förvaltningens arbete kopplat till utbildning att intensifieras.

Den nyinrättade utbildningsenheten inom HR har i sitt uppdrag att samordna, styra och kvalitetssäkra utbildningsprocesser i nära samverkan med verksamheter och strategiska funktionen. Utbildningsenheten ska främja ett hållbart, inkluderande och jämställt lärande som stärker medarbetarnas kompetens och förmåga att möta både nuvarande och framtida behov inom äldreomsorgen. Genom att vara en central enhet för lärande och kompetensutveckling ska utbildningsenheten bidra till en trygg och professionell omsorg. Enheten ska även bidra till ökad kvarvaro genom att erbjuda strukturerade, kvalitetssäkrade och relevanta utbildningsinsatser som stärker medarbetares engagemang, trygghet och utvecklingsmöjligheter i arbetet. Det finns även ett särskilt utbildningsråd. Utbildningsrådet består av representanter från förvaltningen olika verksamheter. Rådet bedöms vara en viktig

funktion som ett komplement till utbildningsenheten för att kunna utveckla och prioritera rätt utbildningsinsatser inom äldreomsorgsförvaltningen. Det kan även bidra till bättre förutsättningar att samarbeta och dra nytta av varandras kompetens och perspektiv.

Mål 6 - Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30

Utifrån äldrenämndens fleråriga utvecklingsprogram för chefsförsörjning fortsätter arbetet för att förbättra chefernas förutsättningar.

Inom ramen för fastställd budget fortgår arbetet med att antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30. Annan avlastning än att minska antalet medarbetare ska ses över för att möjliggöra för förvaltningens chefer att arbeta med ett så närvarande ledarskap som möjligt.

För att ge cheferna förutsättningar att möta och hantera förändringarna i samhället där det finns större risk för att bli utsatt för otillbörlig påverkan ska arbetet tillsammans med säkerhetsenheten fortgå och fördjupas.

Mål 7 - Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden

För en god hållbar arbetsmiljö fortsätter arbetet för att friskfaktorer ska utgöra en del i verksamheternas vardagliga arbete och förhållningssätt. Det systematiska arbetsmiljöarbetet bidrar till att förbättra arbetsmiljön genom att risker identifieras och som därefter ligger till grund för åtgärder som behöver vidtas. Den årliga uppföljningen av arbetsmiljöarbetet, medarbetarenkäten och aktiva åtgärder utgör underlag för verksamheternas förbättringsarbete.

Fokusområde för förvaltningen kommer att ligga på att arbeta med sjukfrånvaron för medarbetare under 30 år utifrån att den kategorin medarbetare ligger markant högre i korttidsfrånvaro. Detta arbete kommer ske i processen för kompetensförsörjning samt i samarbete med fackliga representanter på FSG.

Nämndens relaterade styrdokument inom personalperspektivet

- Kompetensförsörjningsplan för äldreomsorgen 2026–2029 (beslutas i december)
- Handlingsplan Starkt ledarskap inom äldreomsorgen ÄN 2023
- Utbildningsplan för äldrenämnden 2026 (beslutas i december)

Äldrenämndens drift- och investeringsbudget

Äldrenämndens budgetram för 2026 uppgår till 1 511,6 mnkr. Budgeten fördelas på verksamheterna hemtjänst, vård- och omsorgsboenden (inklusive hälso- och sjukvård), gemensamma kostnader och myndighetsutövning, öppen verksamhet

samt nämnd- och styrelseverksamhet. Hemtjänst samt vård- och omsorgsboenden står tillsammans för cirka 90 procent av nämndens totala budgetram.

Fördelning av tillskott från kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige har tilldelat äldrenämnden en budgetökning på 114,9 mnkr jämfört med 2025. Av det totala tillskottet avsätts 48,9 mnkr för indexjusteringar inklusive justerat PO-påslag. Nämndens budgetram har indexerats enligt följande:

- 3,89 % uppräknings av personalkostnader
- 2 % uppräknings av driftskostnader, såsom livsmedel och hygienartiklar
- 3 % uppräknings av köp av huvudverksamhet, (avser främst ersättning till externa hemtjänstutförare)
- 1 % uppräknings av nämndens intäkter
- Minskning av budgetramen till följd av lägre PO-pålägg, har proportionellt fördelats mellan verksamheterna

För att möta förändrade demografiska behov har nämnden av kommunfullmäktige tilldelats 24,5 mnkr. Medlen används främst för att stärka hälso- och sjukvården inom vård och omsorgsboende och hemtjänst samt förstärkning av digitaliseringsenhetens rambudget. Vidare utökas budgeten för enheten Utredning äldre, HR-avdelningen samt ledning för intraprenaden i Tavelsjöområdet.

Kommunfullmäktige har även beslutat om särskilda satsningar inom äldreomsorgen för 2026. Nämnden erhållit prioriterade medel:

- 22,0 mnkr – införande av kvalitetsundersköterskor på vård- och omsorgsboenden
- 7,0 mnkr - för att möjliggöra satsningar i enlighet med kommunens inriktningsmål
- 5,0 mnkr – utredning av införande av ramtid inom hemtjänsten
- 2,0 mnkr – pilotprojekt för modell för medarbetarinflytande
- 2,0 mnkr – förstärkt ledningsorganisation för att minskat antal medarbetare per chef
- 1,0 mnkr – satsning på arbetsskor i verksamheten

Omfördelning inom befintlig ram

Under 2025 genomfördes verksamhetsförändringar inom vård- och omsorgsboenden i samband med flytten från vård – och omsorgsboende på Tomtebo och Haga. Budgeten för 2025 inkluderade 35 mnkr i tillfälliga omställningskostnader vilka frigörs till 2026 års budget.

Hemtjänsten minskade under 2025, vilket medför en anpassning till ny nivå i budget 2026. Därutöver omfördelas medel som tidigare avsatts för oförutsedda utgifter. Totalt frigörs 54,0 mnkr.

För att möta nya åtaganden och säkerställa en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten omfördelas 26,9 mnkr av befintlig budgetram till områden med förändrade förutsättningar samt tidigare underfinansierade verksamheter exempelvis en förstärkt driftbudget inom HSL-verksamheten och utökad budget för ersättning till hemtjänstutförare.

Av de omfördelade medlen avsätts 18,5 mnkr till en volymbuffert för vård- och omsorgsboenden. Hemtjänsten har sedan tidigare budgeterat en volymbuffert på 10 mnkr. Resterande 8,6 mnkr budgeteras för omställnings- och utvecklingsinsatser, till exempel satsningar på utbildning samt satsning på utvecklingsledare inom hemtjänst, vård- och omsorgsboenden och hälso- och sjukvård.

Genom de prioriteringar som gjorts av det budgettillskott som tilldelats av fullmäktige, samt de omfördelningar som genomförts inom befintlig budgetram, sker endast mindre förändringar i andelsfördelningen mellan nämndens verksamheter. Andelen av den totala budgeten som avsätts för gemensamma kostnader ökar, främst till följd av en budgetförstärkning på 7 mnkr för utvecklingsarbete och satsningar som stödjer kommunens inriktningsmål. Hemtjänstens andel av nämndens budget minskar, vilket framför allt förklaras av en anpassning till utfallet föregående år och förmodat behov kommande år.

Tabell: Driftbudget per verksamhet 2026

Budget per verksamhet (mnkr)	Budget 2025	Budgettillskott Index och PO- justering	Budgettillskott prioriteringar	Förändringar inom ram	Budget 2026
1. Nämnd- & styrelseverksamhet	2,6	0,1	0,0	0,0	2,7
2. Hemtjänst i ordinärt boende över/under 65 år	524,1	16,8	20,6	-0,5	560,9
-varav dagverksamhet i ordinärt boende	12,2	0,4			12,6
-varav hälso- och sjukvård i hemmet	124,9	4,3	8,0	1,3	138,5
3. Vård- och omsorgsboende inkl korttidsboende	739,9	27,8	30,5	1,9	800,2
-varav korttidsboende inkl HSL	67,4	2,3			69,7
-varav hälso- och sjukvård särskilt boende	110,7	3,6	7,5	6,5	128,2
4. Öppen verksamhet	17,0	0,6	0,0	0,7	18,3
5. Gemensamma kostnader och handläggare myndighet	113,5	3,8	14,5	-2,1	129,6
Totalt	*1 397,1	48,9	65,6	0,0	1 511,6

*Inkl. teknisk ramjustering 0,37 mnkr

Investeringsram 2026 och plan 2027 – 2029

Kommunfullmäktiges budgetbeslut innehåller även medel för investeringar. Äldrenämnden har för år 2026 beviljats investeringsmedel motsvarande 24,4 mnkr

avseende inventarier, utrusning, hjälpmedel och digital teknik för både reinvestering i befintliga lokaler och nya investeringar i dels fastigheter som kommunen äger dels till de lokaler som förhyrs eller uppförs av annan part. Av äldrenämndens investeringsbudget avser 19,4 mnkr reinvesteringar.

Tekniska nämnden ansvarar för att tillhandahålla fastigheter för äldrenämndens verksamheter. Utöver investeringsmedel direkt till äldrenämnden har kommunfullmäktige även avsatt medel till tekniska nämnden för fastighetsinvesteringar avseende äldreomsorg.

Under planeringsperioden 2026–2029 planeras byggstart för ett vård- och omsorgsboende med 60 platser i Sävar, vilket ska ersätta det befintliga boendet i Sävar.

I investeringsramen för 2025 ingick tidigare planering för ett nytt boende med 90 platser med driftstart 2030, Olofsdal. Detta projekt planeras inte längre genomföras under planeringsperioden 2026–2029. Den nuvarande planen är i stället att tillgodose behovet av nya platser genom extern förhyrning av ett nybyggt vård- och omsorgsboende på Haga med enligt behovsplan tillträde 2028.

Enligt framtagna behovsplan krävs ett nytt vård- och omsorgsboende vart fjärde år för att möta den demografiska utvecklingen och ändamålsenliga lokaler. Detta bedöms nödvändigt både för att tillgodose det växande antalet äldre och för att säkerställa en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning

Tabell investeringsram

Investeringsram 2026 och plan 2027-2029 (mnkr)	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029	Summa 2026-2029
Fastigheter totalt	22 500	13 500	5 610	17 722	59 332
Ram anpassning kommunala lokaler och boenden	5 500	5 500	5 610	5 722	22 332
Solgården VoB, anpassningar	17 000	8 000	0	0	25 000
Sävar hemtjänstlokal/dagverksamhet dementa, del av VoB	0	0	0	2 000	2 000
Sävar Vård-och omsorgsboende 60 pl	0	0	0	10 000	10 000
Övrigt, totalt	24 437	22 437	28 626	20 222	95 722
Digitalisering, Ny	1 300	1 100	6 800	600	9 800
Inventarier/digitalisering externförhyrning, ny	3 737	3 737	3 800	767	12 041
Inventarier/Digitalisering/Hjälpmedel RE	19 400	17 600	18 026	18 855	73 881

Äldrenämndens styrning och uppföljning av externa utförare

Umeå kommun har upphandlat leverantörer som bedriver verksamhet avseende vård- och omsorgsboendeplatser enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) och hemtjänst enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV). I november 2025 finns fem externa utförare av hemtjänst samt en (1) extern utförare av vård - och omsorgsboende (14 lägenheter).

De förfrågningsunderlag som ligger till grund för upphandling av extern verksamhet ställer krav på kvalitet som är jämförbar med de kommunala utförarnas kvalitet och följer kommunens upphandlingspolicy.

Uppföljning av avtalen redovisas till nämnd enligt särskild årlig plan som är framtagen utifrån kommunövergripande riktlinjer. Så långt det är möjligt ska det råda likvärdiga villkor för privata utförare och kommunens utförare

Syftet med uppföljning av externa utförare är att säkerställa den enskildes behov av insatser och måluppfyllnad utifrån genomförandeplanen, och att säkerställa att utförare följer de krav som är ställda i avtalet. Uppföljningen syftar också till att upptäcka eventuella oegentligheter och avvikelser gentemot avtalet, samt tecken på välfärdsbrott. Uppföljningarna ska även bidra till utveckling, lärande och förbättringar i verksamheten.

Nämnden får varje tertial ta del av fördelningen av antalet timmar hemtjänst fördelat på intern och externa utförare och kan på så sätt följa utvecklingen.

Under 2026 förändras upphandlingsmodellen för hemtjänst med en övergång till upphandling enligt LOU. Nämndens reglemente kommer att justeras så att det är nämnden som har ansvar och mandat över upphandling, uppföljning och förvaltning av avtal i enlighet med fattat beslut och av kommunfullmäktige beslutade nya riktlinjer.

Nämndens relaterade styrdokument för externa utförare

- Plan för uppföljning av externa utförare av vård - och omsorgstjänster 2025

Äldrenämndens styrkort 2026

Nämndens uppföljning till kommunfullmäktige	2023	2024	2025	2026
Andel äldre 65+ i särskilt boende (%)	4,0	4,0	3,8	Nyckeltal
Andel invånare 65+ år med hemtjänst i ordinärt boende (%)	8,2	8,4	8,1	Nyckeltal
Nöjda brukare hemtjänst	90 % Kvinnor 91 % Män 88 %	87 % Kvinnor: 87% Män: 86%	85 % Kvinnor: 86% Män: 83%	Förbättra
Nöjda brukare särskilt boende	69 % Kvinnor: 71 % Män: 67 %	72 % Kvinnor: 71 % Män: 74 %	73 % Kvinnor: 76 % Män: 71 %	Förbättra
Antal allvarliga vårdskador (Lex Maria)	3	5	5 (t.o.m oktober)	

Antal allvarliga missförhållanden (Lex Sarah)	0	3	3 (t.o.m oktober)	
Beslutade timmar hemtjänst	79 969	76 456 (T2)	69 117 (T2)	Nyckeltal
Belagda lägenheter på vård - och omsorgsboende	927	915 (T2)	909(T2)	Nyckeltal
Andel externa utförare av hemtjänsttimmar (%)	56	53 (T2)	49 (T2)	Nyckeltal
Nämndens egen uppföljning	2023	2024	2025	2026
Andel beviljade ansökningar om särskilt boende för äldre (Egen mätning) %	86	87 (T2)	85(T2)	Nyckeltal
Antal aktualiseringar (ansökningar)Utredning äldre	-	6397(T2)	6421(T2)	Nyckeltal
Personer som beviljas särskilt boende från det egna hemmet (ej från korttids och sjukhuset) %	43	46	46	Mål: 50%
Aktuella ärenden hemsjukvård SSK	-	Månatlig mätning		Nyckeltal
Antal aktuella ärenden hemsjukvård rehab	-	Månatlig mätning		Nyckeltal
Kösituation hemsjukvård	-	440 (T2)	319 (T2)	Nyckeltal
Åhörare som tar del av Seniortorget digitala sändningar (enheter)	870	1983 (T2)	3814 (T2)	Nyckeltal
Nytt Andel korrekta genomförandeplaner utifrån fastställda kvalitetsparametrar	Inga mätningar	Inga mätningar	Inga mätningar	Mål:100%
Nytt Andel äldre som erbjudits en fast omsorgskontakt	Inga mätningar	Inga mätningar	Inga mätningar	Mål: 100%

Uppföljning av nationell brukarenkät	2023	2024	2025	2026
Andel personer som upplever trygghet i boendet (Vård och omsorgsboende)	82 % Kvinnor: 82 % Män: 81 %	78 % Kvinnor: 76 % Män: 81 %	73 % Kvinnor: 76 % Män 71 %	Förbättra
Andel personer som anser att de fått meddelande i förväg om tillfälliga förändringar (Hemtjänst)	73 % Kvinnor 74 % Män 72 %	67 % Kvinnor: 65% Män: 69%	65 % Kvinnor: 65% Män: 65%	Förbättra
Andel personer som är nöjd med utbudet av aktiviteter (Vård och omsorgsboende)	41 % Kvinnor 42 % Män 39 %	50 % Kvinnor: 50% Män: 49%	47% Kvinnor: 48% Män: 44 %	Förbättra

Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande	Hemtjänst: 98 % Kvinnor: 98 % Män: 98 %	Hemtjänst: 97 % Kvinnor: 97 % Män: 97 %	Hemtjänst: 97% Kvinnor: 98% Män: 95%	Förbättra
	Vård- och omsorgsb: 91 % Kvinnor: 91% Män: 91%	Vård- och omsorgsb: 94 % Kvinnor: 95% Män: 91%	Vård och omsorgsb: 91% Kvinnor: 96 % Män: 89%	
Andel personer som känner förtroende för personalen	Hemtjänst: 91 % Kvinnor: 90 % Män: 94 %	Hemtjänst: 90 % Kvinnor: 90 % Män: 91 %	Hemtjänst: 90 % Kvinnor: 91% Män: 88 %	Förbättra
	Vård- och omsorgsb: 78 % Kvinnor: 77% Män: 79 %	Vård- och omsorgsb: 74 % Kvinnor: 72% Män: 77 %	Vård och omsorgsb: 77% Kvinnor: 82 % Män: 74%	
Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra	75 %	81 %	80%	Förbättra
Andel som svarar att personalen pratar och förstår svenska tillräckligt bra	Frågan fanns inte i enkäten	Hemtjänst: 92 % Kvinnor: 93 % Män: 90 %	Hemtjänst: 91 % Kvinnor: 91% Män 90 %	Förbättra
		Vård- och omsorgsb: 69 % Kvinnor: 70% Män: 67%	Vård- och omsorgsb: 75 % Kvinnor: 82% Män: 71%	

PERSONAL	2024	2025	2026
Nämndens uppföljning till kommunfullmäktige			
Sjukfrånvaro (Egen mätning)	8,4 % <i>Kvinnor: 9,4 % Män: 6,9 %</i> <i>Korttidsfrånvaro medarbetare under 30 år</i> 5,7 % (4 % 30+)	8,3 % (jan-aug 2025) <i>Kvinnor: 9,4 % Män: 5,9 %</i> <i>Korttidsfrånvaro medarbetare under 30 år</i> 4,9 % (3,9 % 30+) tom augusti -25	7,5 % <i>Korttidsfrånvaro medarbetare under 30 år 4 %</i>
Andel långtidsfriska (Egen mätning)	51 % <i>Kvinnor: 49 % Män: 55 %</i>	51 % (jan-aug 2024) <i>Kvinnor: 49 % Män: 56 %</i>	60 %
Andel heltidsanställda (Egen mätning)	96 % <i>Kvinnor: 96 % Män: 96 %</i>	97 % (jan-aug 2025) <i>Kvinnor: 96 % Män: 98 %</i>	95 %
Andel enhetschefer som har 30 eller färre medarbetare (tillsvidareanställda)	75%	77 % (jan-aug 2025)	77 %
Medarbetarenkäten, medelvärde	4,9	4,9	4,9

Nämndens egen uppföljning			
Andel avgångar på egen begäran (ej pension)	227=10,8 % (helår)	146=7,2 % (jan-aug 2025)	6 %

Äldrenämnden särskilda uppdrag till förvaltningen 2026

Vid äldrenämnden antagande av verksamhetsplan och budget 2026 gavs också följande tilläggsuppdrag:

Att konkretisera program och åtgärder för ökad trygghet, värdighet och kvalitet i omsorgen. Rutiner och arbetssätt inklusive inflytande och ledarskap, kommunikation, bemanning och kompetensfrågor ska adresseras.

Återkoppling ska ske i nämnden vid varje sammanträde samt i tillämpliga delar vid ordinarie uppföljningstillfällen.

Att succesivt och utan dröjsmål implementera kvalitetshöjande åtgärder med löpande utvärdering på lämplig enhet. För senare ställningstagande gällande verksamheten i stort
Att beslutade och bestående förändringar ska kompletteras med riskbedömning avseende arbetsmiljö

Uppdraget ska verkställas omgående och löpa över kommande år.